

УДК 343.98

Наталя Валеріївна ПАВЛОВА,

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ;*

Анастасія Сергіївна ШКУТ,

*курсант Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

ЩОДО ВАЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАЬ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕНЬ

В Україні дослідження проблем взаємодії слідчого зі спеціалістами є дуже актуальною, адже у слідчого немає в різних сферах наукових знань та передової технічної думки. Постійно розширюється коло завдань, які можна виконати лише за допомогою спеціальних знань, що застосовуються під час слідчих (розшукових) дій за участю спеціаліста.

Передусім треба зазначити, кого слід розуміти під спеціалістом. Відповідно до ст. 71 Кримінально-процесуального кодексу України спеціалістом у кримінальному провадженні є особа, яка володіє спеціальними знаннями та навичками застосування технічних або інших засобів і може надавати консультації під час досудового розслідування і судового розгляду з питань, що потребують відповідних спеціальних знань і навичок [1].

Розглянувши наявні в науці пропозиції щодо розподілу форм взаємодії слідчого зі спеціалістом, можна дійти висновку, що доцільніше поділити їх на процесуальну та не процесуальну взаємодію. До процесуальної форми можна віднести безпосередню участь спеціаліста при проведенні слідчих (розшукових) дій. До не процесуальних: 1) консультації у вигляді усних пояснень, порад із спеціальних знань тощо; 2) обмін інформацією та обговорення зібраних у провадженні доказів, висунення обґрунтованих версій і визначення шляхів їх розв'язання [2, с. 14–15].

Надання слідчому права долучати для участі в провадженні слідчої дії спеціаліста відкриває можливості для глибокого вивчення предметів і явищ, які відносяться до сфери досудового розслідування. Використання спеціальних знань розширює обсяг і збільшує якість отриманих фактичних даних, дозволяє більш повноцінно і всебічно оцінити взаємозв'язок предметів і явищ, що мають значення для кримінального провадження.

Слід зазначити, що потрібно відмежовувати експерта від спеціаліста, адже у них різний процесуальний статус. Спеціаліст використовує свої спеціальні знання, надає допомогу слідчому у проведенні слідчих дій, а саме: у пошуку, виявленні, фіксації та вилученні доказів, застосування технічних засобів, а експерт досліджує направленні до нього на експертизу докази і формує висновки за поставленні перед ним питання, які мають значення для кримінального провадження. Тобто експерт досліджує одержані докази і робить з цього висновки та яке має доказове значення, а щодо спеціаліста то він лише надає допомогу збиранні доказів.

Слідчому варто ретельно продумати, які саме функції буду виконувати спеціаліст та у який спосіб буде він надавати допомогу. На практиці відомі поодинокі випадки залучення спеціаліста захисником, а також слідчим особисто. Хоча в КПК України зазначено, що відмова слідчого у залученні спеціаліста повинна бути обґрунтована та викладена у протоколі слідчої (розшукової) дії. Так як в Україні впроваджено змагальність сторони обвинувачення і захисту є рівні можливості залучення спеціалістів при проведенні слідчих (розшукових) дій.

На сьогодні у слідчого є широкі можливості для обрання спеціалістів, які працюють у підрозділах науково-дослідних експертно-криміналістичних центрів, науково-дослідних установ судових експертиз Міністерства юстиції України, судово-експертних установ Міністерства охорони здоров'я України, Експертної служби СБ України тощо. Відповідно до Інструкції «З організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні» № 575 від 07.07.2017 р. зазначено, що технік-криміналіст входить до складу слідчо-оперативної групи та його обов'язки [3].

На нашу думку, участь спеціаліста у кримінальному провадженні дозволить більш якісно провести досудове розслідування. Слідчий, який планує проведення слідчої (розшукової) дії повинен з'ясувати: які види спеціальних знань будуть необхідні для допомоги при проведенні слідчої (розшукової) дії; що спеціаліст може здійснити під час проведення слідчих (розшукових) дій; чи є необхідність у залученні одного спеціаліста чи групи спеціалістів; із якого підрозділу, установи залучати спеціаліста; у який спосіб буде забезпечено прибуття спеціаліста, а також яке обладнання необхідне тощо; за необхідності ознайомлення його з матеріалами кримінального провадження та інше.

Отже, реальне поліпшення якості розслідування кримінальних правопорушень можливе за умови залучення до провадження

слідчих дій із метою виявлення, фіксації, вилучення та дослідження матеріальних об'єктів відповідних спеціалістів і застосування останніми сучасних науково-технічних засобів.

Список бібліографічних посилань: 1. Кримінальний процесуальний кодекс України : закон України від 13.04.2012 № 4651 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 12.10.2019). 2. Ковальов В. В. Взаємодія слідчого з працівниками експертної служби МВС України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2008. 20 с. 3. Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні : наказ МВС України від 07.07.2017 № 575 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17> (дата звернення: 12.10.2019).

Одержано 17.10.2019

УДК 343.98

Владлен Станіславович ПЕРЛІН,
*кандидат юридичних наук,
юрисконсульт АТ «Харківобленерго»*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАЛУЧЕННЯ ЕКСПЕРТА ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ САМОВІЛЬНОГО ПРИСВОЄННЯ ВЛАДНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ АБО ЗВАННЯ СЛУЖБОВОЇ ОСОБИ

Розслідування самовільного присвоєння владних повноважень або звання службової особи перед особою, яка здійснює таке провадження, за певних умов не може бути ефективним без застосування спеціальних знань для вирішення окремих питань з метою з'ясування всіх обставин, що підлягають доказуванню. При цьому не завжди достатньо залучити спеціаліста до проведення окремих слідчих (розшукових) дій або отримати консультації з приводу питань, що потребують спеціальних знань. У більш складних випадках необхідно призначати судові експертизи.

Підстави та порядок залучення експерта закріплені у ст. 242–244 КПК України, а ефективність проведення судової експертизи перебуває у прямій залежності від діяльності органів досудового розслідування, які її ініціюють.